

Strijd tegen plofkraakcrimineel vergt maatwerk

Plofkraak is een hardnekkig en ontwrichtend fenomeen.

Samenwerking tussen banken en publieke partijen leidt tot veelbelovende maatregelen, vertellen Job Galesloot (ING) en Peggy Corstens (Geldmaat).

WEINIG MENSEN hebben waarschijnlijk zoveel plofkraak meegemaakt als Job Galesloot, security officer bij ING. In een proefomgeving, welteverstaan. Een plofkraak is geen explosie, legt hij uit, maar een aanval met een gasmengsel van acetyleen en zuurstof. “Dat veroorzaakt een extreme ontbranding, klinkend als een enorme plof. Vandaar de naam.” De wijze waarop kluisen worden gekraakt is in de loop der tijd veranderd. Aan plofkraak gingen ramkraak en trekkraak vooraf. Galesloot: “Vroeger trokken ze de automaat met een trekker uit de muur.” Hij lacht. “Dan kreeg ik een belletje van een boer: ik heb in mijn weiland zo’n ding liggen, open gezaagd en wel. Wat moet ik ermee?” Inmiddels zijn in Nederland ook gaskraak passé. De moderne crimineel gebruikt een explosief. Met enorme materiële schade én veiligheidsrisico’s voor omwonenden tot gevolg.

Galesloot is als voorzitter van de Expertpool Fysieke Incidenten, onder de vlag van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), nauw betrokken bij de strijd tegen plofkraakcriminelen. Het aantal plofkraak fluctueert per jaar (vorig jaar waren het er 71), maar blijft een hardnekkig fenomeen. “Dat komt omdat er een verwachting is dat de kraak iets oplevert”, zegt Galesloot. Hij trekt een vergelijking met het kopen van een staatslot. “Je hebt misschien nog nooit iets gewonnen, maar je blijft er een kopen. Omdat er een kans is dat je iets wint. En je accepteert het als het niet zo is. De dader van een plofkraak

denkt: ik kan ernaast grijpen, maar ik kan ook met een zak geld vertrekken. Zolang die verwachting er is, kun je aanvallen verwachten.”

Peggy Corstens, chief service officer bij Geldmaat, wijst op verharding in het criminele circuit. “Jonge mensen die voor relatief weinig geld best heftige acties ondernemen en niet terugdeinzen voor de risico’s.” Galesloot beaamt dat. “Een deel van de daders gaat systematisch te werk, hun gedrag is extreem instrumenteel, ze weten precies wat ze doen. En de buit wordt onder andere geïnvesteerd in andere criminele activiteiten.” Krachtigere middelen van de criminelen worden steevast gevolgd door nog sterkere kluisen en andere beveiligingen door de banken. Waarop de plofkraakers weer een antwoord vinden. Een eindeloze wedloop. Corstens: “Nog zwaardere kluisen installeren heeft geen zin meer.”

Geldmaat begon in juni vorig jaar met het plaatsen van de nieuwe gezamenlijke geldautomaten van ING, ABN AMRO en Rabobank. Doel van de maatregel is de geldautomaten evenwichtiger te spreiden. Bestaande automaten worden omgebouwd, verplaatst of verwijderd, nieuwe automaten worden bijgeplaatst. Vooral in drukke dorps- en stadscentra, waar vaak meerdere geldautomaten op korte afstand van elkaar staan, worden geldautomaten ‘ontdubbeld’. Door de coronacrisis stokt de teller nu even op ruim duizend geplaatste automaten maar de verwachting is dat begin 2021 alle gele automaten geplaatst zijn. Het aantal indoor geldautomaten groeit,

omdat mensen het volgens Corstens prettiger vinden om binnen te pinnen en vanwege de veiligheid. “Je kunt daar inderdaad ’s avonds niet terecht, maar mensen hebben daar begrip voor. En er blijven ook gevelautomaten in het straatbeeld. We kijken goed naar de bereikbaarheid, beschikbaarheid, in combinatie met veiligheid.”

In een landelijk overleg tussen de banken en de ministeries van Financiën en Veiligheid & Justitie zijn afspraken gemaakt die het aantal plofkraak moeten terugdringen. De banken onderzoeken samen met gemeenten en politie waar geldautomaten een risico vormen en of ze verplaatst kunnen worden. In Nederland moeten consumenten binnen een straal van vijf kilometer toegang hebben tot een geldautomaat. Andere plaatsingscriteria zijn het aantal transacties, piekmomenten (bijvoorbeeld een winkelstraat op een drukke zaterdag) en de omgeving (bijvoorbeeld een uitgaanscentrum of winkelcentrum waar geld wordt uitgegeven). “Er is altijd een spanningsveld tussen veiligheid en het beschikbaar houden van contant geld”, ervaart Corstens in haar werk. “Natuurlijk zijn mensen chagrijnig als er een geldautomaat wordt verplaatst of verdwijnt. Lokale ondernemers hebben baat bij een geldautomaat in de buurt, ook voor het afstorten van geld.” Daarentegen zijn er ook burgers en lokale bestuurders die de geldautomaat liever zien gaan dan komen, omdat ze het onveilig vinden.

Corstens: “We stellen ook de vraag of een geldautomaat na een plofkraak

Hardnekkig fenomeen

DUBBELINTERVIEW

moet terugkeren. Dat hoeft soms niet omdat er genoeg alternatieven in de omgeving zijn. Het is altijd maatwerk. De ene situatie is de andere niet. Een houten woning in een drukbevolkt gebied vergt andere afwegingen dan een solide gebouw in een winkelcentrum.” Galeslout vult aan: “We overleggen met gemeenten.”

Daarnaast zijn alle geldautomaten sinds 16 december vorig jaar gesloten tussen elf uur 's avonds en zeven uur 's ochtends. Uitzondering vormen zo'n honderd geldautomaten die 's nachts relatief vaak worden bezocht: uitgaand publiek kan daar nog tot twee uur 's nachts terecht. De maatregel lijkt effect te sorteren, antwoordt Corstens desgevraagd. “Er is een sterke reductie in het aantal plofkraken.” Galeslout vermoedt dat vooral de ‘copy cats’ en de amateurs ontmoedigd zijn, de kleinere jongens. “De nachtsluiting heeft beperkte gevolgen voor de bereikbaarheid en beschikbaarheid van contant geld. Minder dan twee procent van alle geldopnamen bij automaten die buiten staan, gebeuren 's nachts. Uit onderzoek in opdracht van

de NVB en de Betaalvereniging Nederland bleek dat vrijwel alle Nederlanders begrip hebben voor de nachtsluiting.” Tot slot werken banken, Geldmaat, De Nederlandsche Bank en de politie aan een techniek om bankbiljetten bij een plofkraak onbruikbaar te maken. Het ontwaarden van geld lijkt een veelbelovend middel om een einde te maken aan de ‘wapenwedloop’ tussen plofkraakcriminelen enerzijds en publiek-private partijen anderzijds. Corstens verwacht dat de techniek vanaf eind dit jaar kan worden toegepast. De nachtsluiting van geldautomaten kan dan in principe worden opgeheven.

Opsporing en vervolging van daders gaan onverminderd door. De banken en Geldmaat voorzien de politie en het Openbaar Ministerie zo nodig van informatie voor speciale plofkraakteams die ook internationaal samenwerken. In Europa is Nederland overigens voorloper als het gaat om kennis over plofkraken, weet Galeslout, die voor ING en de sector samen met politie meepraat in een Europees platform. “Wij hebben een hoog kennisniveau

over plofkraken, welke middelen er worden gebruikt en welke maatregelen welk effect sorteren.” De publiek-private samenwerking van ministeries, politie en banken in Nederland is volgens hem in Europa uniek op dit gebied en ervaart hij als waardevol in de strijd tegen plofkrakers. “De politie helpt de banken in dit opzicht uitstekend en is een goede toetssteen en sparring partner.”

Wat de gevolgen van de coronacrisis op het gebruik van de geldautomaten zal zijn, moet de toekomst uitwijzen. De opname van contant geld halveerde de afgelopen weken. Geldmaat verwacht dat ‘een deel van het verkeer’ terugkomt. Corstens: “Als bijvoorbeeld ouderen weer boodschappen doen, kan het zijn dat ze toch weer contant betalen. Maar een deel van de daling zal blijvend zijn. In elk geval zorgt Geldmaat ervoor dat contant geld goed bereikbaar blijft.” Galeslout constateert dat ‘digitale inclusie’ door de coronacrisis meer aandacht krijgt. “Dat is goed nieuws voor ons en slecht nieuws voor plofkraakcriminelen.” —

Links Peggy Corstens, chief service officer bij Geldmaat. Rechts Job Galeslout, security officer bij ING

